

Χρονικό προσφυγιάς του 1923 των κατοίκων Νέας Λιβεράς στο Καστρί Καστορείου

Μετά τη συμφωνία της Λωζάνης στις 30 Ιανουαρίου 1923, μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, για ανταλλαγή των χριστιανών του Πόντου και των μουσουλμάνων που ζούσαν στην Ελλάδα, άρχισε το δύσκολο και επίπονο οδοιπορικό των προγόνων μας από τα πατρογονικά τους εδάφη, όπου επί σειρά αιώνων έζησαν και μεγαλούργησαν, προς τη μητέρα Ελλάδα.

Ξεκίνησε λοιπόν το карабάνι της προσφυγιάς από τη Λιβερά της Τραπεζούντας (η οποία Λιβερά ήταν κωμόπολη και έδρα της Μητροπόλεως Ροδόπολης), με μισθωμένα κάρα και φορτωμένοι με ελάχιστα προσωπικά αντικείμενα, με πρώτο και κύριο τις εικόνες από τα εικονοστάσια των σπιτιών τους, με προορισμό το άγνωστο, την επίπονη πορεία της προσφυγιάς.

Μετά από πορεία έξι (6) ωρών από τη Λιβερά έφθασαν στο λιμάνι της Τραπεζούντας, όπου θα επιβιβασθούν στα πλοία που θα τους έφερναν στην Ελλάδα.

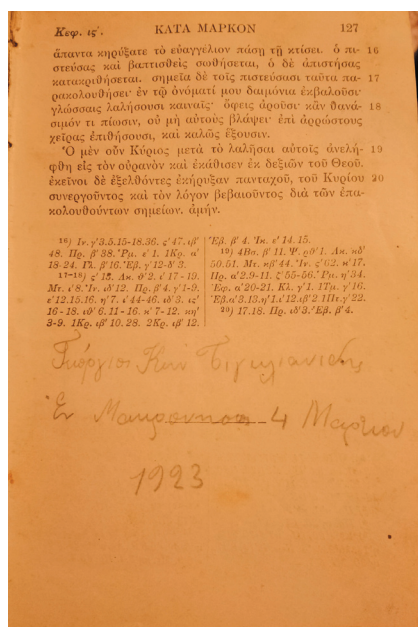
Εδώ θα ήθελα να κάνω μια παρένθεση σχετικά με τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Λιβερά. Ερευνώντας, μετά την ενηλικίωσή μου, διαπίστωσα ότι οι πρόγονοί μας έφυγαν σαν ομάδα αποτελούμενη από συγγενείς κυρίως και γείτονες, για να είναι πάλι μαζί στη νέα τους πατρίδα.

Μετά την Τραπεζούντα και αφού επιβιβάστηκαν στα πλοία της «συμφοράς» στοιβαγμένοι στα αμπάρια του πλοίου, έφθασαν στην Κωνσταντινούπολη και αφού παρέλαβαν και άλλους πρόσφυγες, ξεκίνησε το πλοίο για την Ελλάδα.

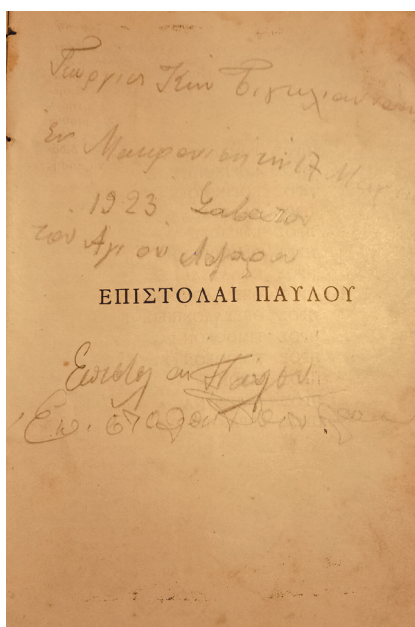
Πρώτη στάση στην Ελληνική γη η Μακρόνησος, όπου η Αμερικάνικη κυβέρνηση είχε οργανώσει λοιμοκαθαρτήριο, για τη θεραπεία λοιμωδών ασθενειών από τις οποίες πολλοί ηλικιωμένοι και μικρά παιδιά

πέθαναν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και τα άψυχα σώματά τους ρίχτηκαν στη θάλασσα.

Στη Μακρόνησο θα παραμείνουν περίπου δύο μήνες. Απόδειξη για την παραμονή τους εκεί είναι η σχετική αναγραφή σε δύο σελίδες της Καινής Διαθήκης, (έκδοσης Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως του 1912). Στην πρώτη αναγράφεται η φράση: Γεώργιος Κων. Τιγκλιανίδης εν Μακρο-

Φωτογραφία 1

Φωτογραφία 2

νήσω 4 Μαρτίου 1923, και στην άλλη σελίδα Γεώργιος Κων. Τιγκλιανίδης εν Μακρονήσω την 17 Μαρτίου 1923 Σάββατο του Αγίου Λαζάρου (φωτό 1 και 2).

Οι πιο πάνω αναγραφόμενες ημερομηνίες αναφέρονται στο παλαιό ημερολόγιο το οποίο εν τω μεταξύ είχε αλλάξει στις 16 Φεβρουαρίου 1923. Το Πάσχα του 1923 έπεσε στις 8 Απριλίου 1923 με το Γρηγοριανό ημερολόγιο.

Μετά το τέλος της «διαμονής» στη Μακρόνησο, όπου κάποιοι δεν τα κατάφεραν λόγω των επιδημιών και άφησαν την τελευταία τους πνοή εκεί, οι άλλοι που επέζησαν συνέχισαν το ταξίδι για το λιμάνι του Γυθείου, και οι διάφορες οικογένειες μεταφέρθηκαν σε χωριά της Λακωνίας: (Γύθειο, Ξηροκάμπι, Παλιοπαναγιά, Τραπεζοντή, Ανώγεια, Αγιάννη, Τρύπη κ.λπ), για προσωρινή εγκατάσταση, (σε σχολεία και άλλους δημόσιους χώρους), έως ότου να δημιουργηθεί ο μόνιμος οικισμός.

Εδώ θα ήθελα να κάνω μία αναφορά στη συνθήκη της Λωζάνης της 30ής Ιανουαρίου 1923 μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας η οποία προέβλεπε τα εξής σχετικά με την ανταλλαγή των πληθυσμών.

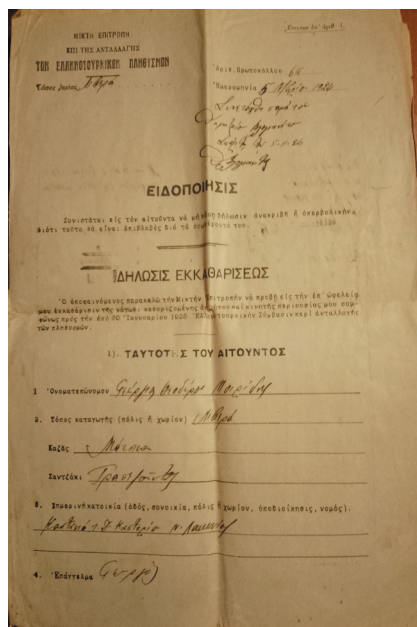
1. Οι ανταλλαχθέντες θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας εγκατάστασης.
2. Είχαν δικαίωμα μεταφοράς κινητής περιουσίας.
3. Είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο θα μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την περιουσία που εγκατέλειψαν φεύγοντας.
4. Η επιτροπή ανταλλαγής θα διευκόλυνε τη μετακίνησή τους.
5. Η συμφωνία είχε υποχρεωτικό και όχι εθελοντικό χαρακτήρα μετακίνησης.

Σχετικά με την παράγραφο τρία της συμφωνίας υπάρχει στην κατοχή μου η σχετική δήλωση εκκαθαρίσεως που αφορούσε την καθοριζόμενη ακίνητη και κινητή περιουσία του παππού μου Γεωργίου Θεοδώρου Μυρίδη, από τη ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, και φαίνεται στο εξασέλιδο έγγραφο της 5ης Μαρτίου 1924 (φωτογραφία 3 και 4). Λόγω λάθους του γραμματέα το επώνυμο αναγράφεται Μοιρίδης.

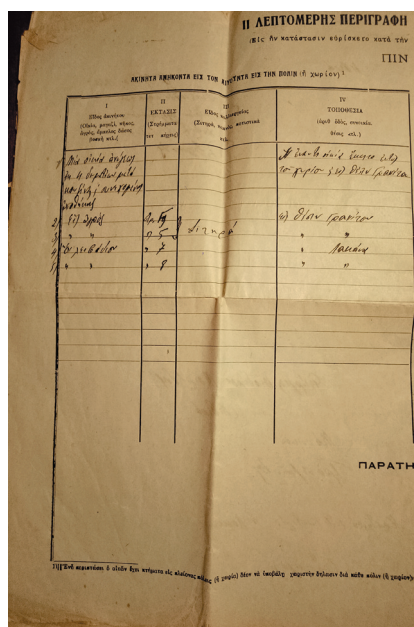
Μετά όμως από την οριστική υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης στις 24 Ιουλίου 1923 με την οποία διευθετήθηκαν και άλλα θέματα, το εδάφιο της παρ. 3, μετά από συμφωνία

Βενιζέλου-Ατατούρκ που αφορούσε τις αποζημιώσεις των περιουσιών των προσφύγων, λόγω της μη οικονομικής δυνατότητας του ελληνικού κράτους να ανταπεξέλθει, συν το χρόνο οι αποζημιώσεις παρ' ότι οι περιουσίες όπως φαίνεται και από τις φωτογραφίες 3 και 4 είχαν καταγραφεί, πήγε περίπατο και δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Σε τέτοιες δύσκολες καταστάσεις ο λαός μας λέει την παροιμία ο θεός να

Φωτογραφία 3

Φωτογραφία 4

βάλει το χέρι του και ω του θαύματος εδώ τη λύση την έδωσε η Παναγία και μέσω της Ιεράς Μονής της ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ στο Καστρί να δίνει όλη σχεδόν την περιουσία της στο ελληνικό κράτος, μεταξύ αυτών και το χώρο (οικόπεδο) που στη συνέχεια το κράτος έχτισε τα 43 σπίτια 2 δωματίων 40 μ2, καθώς και κτήματα και ελιές ως πρώτη αρωγή για την επιβίωση των προσφύγων. Σχετικά με τον χώρο δημιουργίας του συνοικισμού της Νέας Λιβε-

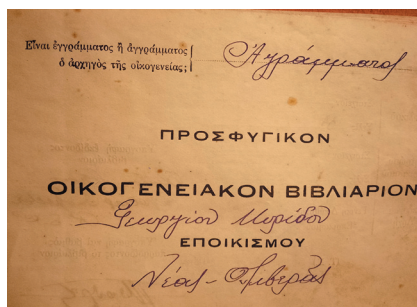
ράς, η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π) σε συνεννόηση με την επιτροπή που είχε συσταθεί από τους πρόσφυγες, πρότεινε δύο περιοχές για τη δημιουργία του οικισμού: η μία στην περιοχή Μετόχια και η άλλη στο οικόπεδο όπου τελικά έγινε ο οικισμός.

Εδώ θα ήθελα να επισημάνω ότι, όπως αργότερα παρατήρησα σε διάφορα ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση, το μέρος για τον οικισμό το επέλεξαν λόγω της ομοιότητας του χώρου με την πρώην πατρίδα τους.

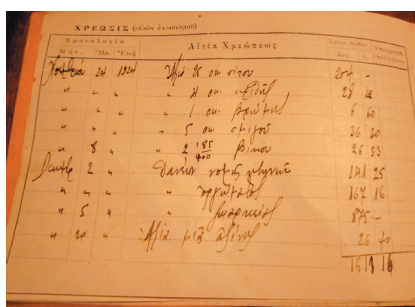
Όταν η Ε.Α.Π. έχτισε τα σπίτια σε συνεργασία με την επιτροπή, αυτά διανεμήθηκαν στις οικογένειες των προσφύγων μαζί με τα κτήματα, και μερικοί εξ αυτών είχαν την ευχέρεια να επιλέξουν την εγκατάστασή τους σε γειτονικά σπίτια λόγω συγγένειας, άρχισε από το φθινόπωρο του 1924 η εγκατάσταση των οικογενειών στα όχι και τόσο λειτουργικά σπίτια, αφού στο ένα δωμάτιο (χειμωνιάτικο) το χώμα έφθανε, όπως μου έλεγε ο πατέρας μου, μέχρι το ύψος του παραθύρου. Εγώ θυμάμαι σε μερικά σπίτια, ακόμα και μέχρι τις αρχές της

δεκαετίας του εξήντα, το δάπεδο του δωματίου να είναι χωμάτινο.

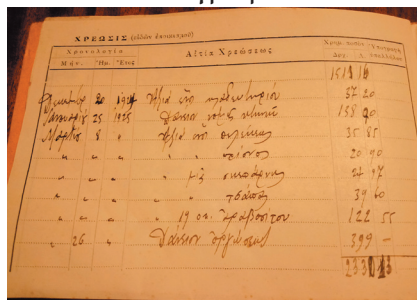
Πολλοί θα έχουν την εντύπωση ότι όλα όσα δόθηκαν ήταν δωρεάν από το Ελληνικό κράτος, λάθος, τα μόνα που δεν χρεώθηκαν ήταν όσα παραχώρησε η Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής (οικόπεδο, κτήματα, ελιές), τα υπόλοιπα -κτήρια, εργαλεία, δάνεια για ανέγερση σταύλου, για αγορά ζώων, σπόρων κ.λπ., είχαν χρεωθεί και μάλιστα έντοκα όπως φαίνεται και

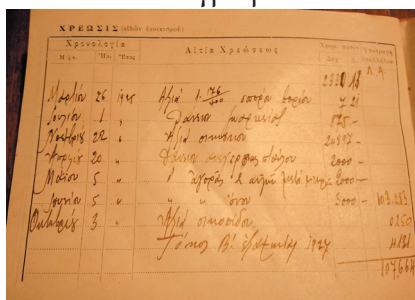
Φωτογραφία 5

Φωτογραφία 6

Φωτογραφία 7

Φωτογραφία 8

Φωτογραφία 9

στις φωτογραφίες 5, 6, 7 και 8 και έπρεπε να αποπληρωθούν. Τη δεκαετία του 1930 άρχισε το Ελληνικό δημόσιο να καλεί τους αρχηγούς των οικογενειών για να προχωρήσουν στην πληρωμή των χρεών. Οι περισσότεροι βέβαια δεν ήταν σε οικονομική θέση να αρχίσουν την αποπληρωμή με αποτέλεσμα κάποιοι να κρατηθούν. Και τι έγινε τελικά; Λόγω του πολέμου η δραχμή υποτιμήθηκε. Το ελληνικό κράτος προχώρησε μετά το 1939 σε συνεχείς υποτιμήσεις της δραχμής με αποτέλεσμα οι χρεωμένοι πρόσφυγες όπως άκουγα μικρός σε συζητήσεις στο καφεοινοπαντοπωλείο του πατέρα μου πουλώντας έναν ντενεκέ λάδι ή ένα-δύο

κοκόρια να ξεχρεώσουν το χρέος τους. Στη φωτογραφία 9 φαίνονται μερικά χαρτονομίσματα από τα λεγόμενα του... Ράλλια. Τέλος επειδή πολλά από κάποιους ειπώθηκαν, σε σχέση με τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων του Καστρίου στους πρόσφυγες, (χωρίς να γνωρίζουν τίποτα σχετικό) η αλήθεια είναι η εξής. Τα δεδομένα της εποχής για τους ντόπιους, όσον αφορά την ενημέρωση σχετι-

κά με το ποιοι είναι αυτοί που ήλθαν, τι πιστεύουν, είναι χριστιανοί, και άλλες απορίες που μπορεί να είχαν, φυσικό είναι να τους έκαναν επιφυλακτικούς και καχύποπτους.

Από την άλλη πλευρά οι πρόσφυγες Πόντιοι βρέθηκαν ξαφνικά σ' ένα ξένο μέρος όπου θα έπρεπε να προσαρμοστούν με υπομονή, να ζήσουν αρμονικά στον τόπο που θα έμελλε να είναι στο εξής η νέα τους πατρίδα, και σιγά σιγά με την πάροδο του χρόνου να δείξουν ότι δεν τους χώριζε με τους ντόπιους τίποτα, και να τους δείξουν ότι το μόνο τους μέλημα είναι μέσα από τις αντίξοες συνθήκες και με σκληρή δουλειά να σταθούν όρθιοι, να κάνουν οικογένειες, και να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Όμως με την πάροδο του χρόνου και με καλή θέληση και από τα δύο μέρη όλα ομαλοποιήθηκαν. Οι μεγάλοι σύχναζαν στα ίδια καφενεία, πήγαιναν στις ίδιες εκκλησίες, τα παιδιά στο ίδιο σχολείο μάθαιναν γράμματα και έπαιζαν μαζί, και η μεγαλύτερη απόδειξη για τα παραπάνω είναι ότι μεταξύ του 1926 έως το 1929, έγιναν επτά (7) γάμοι μεταξύ προσφύγων και ντόπιων.

1) Ταλέας Γεώργιος-Χριστούλα Σωφόνη, 2) Μαραπάς Παναγιώτης - Αντωνία Λιαπέρδου, 3) Δημητριάδης Γεώργιος - Παναγιώτα Χίου, 4) Μαυρόπουλος Φίλιππος - Παρασκευή (από Περιβόλια), 5) Κεμερίδης Φίλιππος - Γαρυφαλιά Παναγιώταρου, 6) Αμανατίδης Κυριάκος - Χριστούλα Μπολάνη, 7) Σαμπανίδης Παν. Γεώργιος - Παναγιώτα Κρεμμύδα.

Τα ανωτέρω και άλλα διάφορα περιστατικά (που θα τα περιγράψω σε άλλες αναφορές μου αν χρειαστεί), είναι η καίρια απάντηση σε αυτούς που αμφισβητούν την ομαλότητα των σχέσεων ντόπιων και Ποντίων, την οποία και εμείς αργότερα διαπιστώσαμε.

Κλείνοντας θα πω τα εξής. Πέρασαν 100 χρόνια, οι πρόγονοί μας και από τις δυο πλευρές βρήκαν διόδους επικοινωνίας και συνύπαρξης με αποτέλεσμα να συμβιώνουν αρμονικά με σύμπνοια, αλληλεγγύη, και με κοινή προσπάθεια έκτισαν σχολείο, εκκλησία, δημιούργησαν, γιατί ήσαν εξαιρετικοί, ήταν άλλη πάστα ανθρώπων. Εύχομαι και εμείς σήμερα να τους μιμηθούμε, να απλοποιήσουμε τις δυσκολίες της ζωής μας, να ζούμε αγαπημένοι και οδηγός μας να είναι πάντα τα μεγάλα που μας ενώνουν και όχι τα μικρά που μας χωρίζουν.

Γεώργιος Χρήστου Μυρίδης